

היכל הוראה

פסקי דינים * תשובות * הוראות

מבי מדרשא "היכל הוראה" • מיסוד שר ההוראה מרן ה"קנה בשם" זי"ע
בראשות בנו נאב"ד היכל הוראה הגאון הגדול רבי משה בראנדסארפער שליט"א
מגדולי פוסקי דורינו ובעל שו"ת היכל הוראה * י"ל ע"י איגוד הרבנים תלמידי "היכל הוראה"

גליון כה * ראש השנה תשפ"ד

בין כותלי ההיכל

פסקי דינים מתוך שאלות ותשובות שנקלו על שולחן ההיכל לפני מורינו הרב שליט"א

תקיעת שופר ע"י בעל תוקע חרש לחרשים

בשבוע האחרון עליו ובאו לפני מורינו הרב שליט"א ראש ישיבה עם תלמידו שהוא חרש - כבד שמיעה - שמשמש עם מכשירי שמיעה, ושופרו של התלמיד בידו ובא לשאול על כשרות השופר. סיבת שאלתו על כשרות השופר היא, כי היות והבחור הזה הוא בעל תוקע בארגון "חושים" [-על שם חושים בן דן שהיה חרש כמו שאמרו חז"ל בפרקי דרבי אליעזר (פרק לט)] שהם מארגנים במשך השנה אירועים שונים עבור החרשים, ולקראת ראש השנה הם מקבצים יחד חרשים מכל ארץ ישראל שאינם שומעים בדרגות שונות ועורכים להם תפילות ראש השנה ותקיעות, ולזה בא ראש הישיבה הנ"ל עם תלמידו הבעל תוקע לקבל את חוות דעתו על השופר.

שאל אותו מורינו הרב שליט"א לזהותם של החרשים, אם כולם בהם בדרגת שמיעה אחידה או שהם חלוקים בשמיעתם, ועל זה השיב שאין כולם בדרגה שמיעה אחת יש שאינם שומעים כלל [אפילו על ידי מכשירים] ויש ששמיעתם לקויה מאד ובעזרת המכשירים הם שומעים קצת, ויש ששמיעתם לקויה וע"י המכשירים הם שומעים טוב, ומכל מקום יכולים לשמוע גם בלא המכשירים. שאל אותו מורינו הרב שליט"א אם מדריכים את השומעים כיצד יצאו ידי חובתם ואמר לו שלא, כולם שומעים יחד יש ששומעים קצת ויש שאינם שומעים כלל וכל שמיעתם היא על ידי המכשירים, ולזה אמר לו מורינו הרב שליט"א שקודם שיתקע יאמר להם שאלו שומעים כלל וכל שמיעתם היא על ידי המכשירים שאינם מעיקר הדין הם פטורים לגמרי משמיעת קול שופר כמו שפסק המחבר (אורח חיים סי' תקפ"ט) חרש שוטה וקטן פטורים; וחרש, אפילו מדבר ואינו שומע, אינו מוציא דכיון דאינו שומע לאו בר חיובא הוא, ע"כ.

גם מי שהוא שומע ע"י מכשירי שמיעה שמגבירים את הקול, דהיינו שהוא כבד שמיעה והמכשיר מגביר את עוצמת גלי הקול בהתערבות חשמלית אינו נחשב לבר חיובא כמו שכתב המשנה ברורה בסק"ד דחרש ששומע ע"י כלי כמין חצוצרות חייב בשופר, ע"כ. דהיינו דוקא כלי כמין חצוצרות שמרכות את גלי הקול לאזניו אבל מי ששומע רק על ידי מכשיר שמגביר את הקול (והוא הדין גם בשתל) אינו נחשב לבר חיובא.

ולכן מי שאינם שומעים כלל או שיכולים לשמוע רק על ידי המכשיר הם פטורים משמיעת קול שופר. ומכל מקום טוב הדבר שיבואו גם הם לשמוע קול השופר [ואף שאין עליהם חיוב ולכן טוב שישאירו את מכשירי השמיעה באזניהם כדי שישמעו את קול השופר ויחושו את היתקע שופר בעיר והעם לא יחרדו בפועל, אף שאין להם חיוב וגם מה ששומעים אינו קול שופר שיכולים לצאת בו ידי חיוב, אך מ"מ ודאי יביאם קדוש כזה טוב שיתכנסו יחד וברוב עם הדרת מלך, וזה יעמוד להם לצאת זכאים ביום הדין וליכתב בספרן של צדיקים לשנה טובה] בעלי מכשירים ששמיעתם כבדה ויכולים לשמוע קול התקיעה בלי המכשיר לא נפטרו מהחיוב ואם רוצים לצאת ידי חובה הם צריכים להוציא את המכשירים מאזניהם קודם התקיעות כדי שיוכלו לצאת ידי חובה, כי אם ישמעו על ידי המכשיר זה נחשב כקול פסול המעורב עם קול השופר שאין בזה יוצאים ידי חובה. ואף שבלי המכשיר אינו שומע כל כך טוב את קול השופר, הרי שסוף סוף זהו קול שופר שאין שום כח אחר מעורב בו, שרק על ידו יכול לצאת ידי חובה. והוסיף ואמר לבחור הבעל תוקע ששומע על ידי מכשירי שמיעה, שהוא יכול להוציא את האחרים ידי חובתם גם כשמכשיר שמיעה באזניו, כי הוא נחשב לבר חיובא. אולם הוא עצמו לא יצא ידי חובתו בתקיעות אלו, ואם רוצה לצאת ידי חיובו בתקיעת שופר שהוא תוקע, צריך הוא להוציא מכשירי השמיעה מאזניו קודם שיתקע.

הגיע לבית הכנסת אחרי תקיעות דמיושב אם אפשר לצאת ידי חובתו בתקיעות דמעומד, ומתי יברך

מי שהיה לו אונס ואיחר לבוא לבית הכנסת לאחר שתקעו תקיעות דמיושב, ועתה אוחזים קודם תפילת מוסף ורוצה לצאת בתקיעות דמעומד, הרי שלענין הברכה "על תקיעת שופר" הדבר תלוי במנהגי קהילות הקודש: לאלו הנהגים לתקוע באמצע תפילת מוסף בלחש צריך לכוון שאינו רוצה לצאת ידי חובתו בתקיעות אלו ובתקיעות דחזרת הש"ץ יברך קודם שיתחילו התקיעות דמלכויות, ואילו המתפלל עם הנהגים לתקוע רק בחזרת הש"ץ גם יברך קודם שיתחילו התקיעות דמלכויות, ואחר התפילה יבקשו מהבעל תוקע שישמיע לו את מספר התקיעות שהחסיר.

ועצה טובה היא להורות לבעלי התקיעה שקודם תקיעות דמעומד יכוונו לבם להוציא גם את השומעים שאיחרו לבוא לבית הכנסת לאחר תקיעות דמיושב שבתקיעות אלו הם יוצאים ידי חובתם דאורייתא.

בענין נר יקנה"ז נר הבדלה ליו"ט שחל במוצאי שבת, וכן האי שתא שמקדשים בליל ב' דר"ה לפי סדר זה

בדבר מה שקוראים "נר יקנה"ז", והוא נר אבוקה המיוחד לצורך הבדלה לחג שחל במוצאי שבת קודש, אם נחשב לנר של בטלה שכתב בשו"ע (סי' תקי"ד ס"ה) שאסור להדליקו, הרי שיש בזה כמה חילוקי דינים:

- א] הלכה למעשה נראה, שאם אין לו נר אחר יש להתיר להדליקו ולהשתמש בו, משום דלא גרע מנר של מצוה.²
- ב] אולם היות ויש שני סוגים של נר זה, יש שהפתילות גליות ויש שהפתילות מכוסות בשעווה, ואתן המכוסות בשעווה צריך להסיר מהן השעווה ולגלות הפתילות קודם שבת כדי שלא יכשלו בתיקון מנא,³ הרי שאם לא גילו הפתילות קודם השבת אסור להשתמש בהן.
- ג] אותם הנהגים לברך על הנר של יקנה"ז על נר אחד, מאחר שמעיקר הדין די בנר אחד, והאבוקה הוא רק ה"ידור", הרי שאם מבכרים על הלהבה שבתוך נרונים של זכוכית יסתכלו על ידיהם מצד העליון של הנרונים נגד הלהבה, ולא מהצד נגד הזכוכית.⁵

איש שעשה כפרות על תרנגולת וכן אשה על תרנגול

מנהג ישראל אשר יסודו בהררי קודש לערוך "כפרות" על תרנגול, והוא אשר האיש יעשה על תרנגול, ואשה תעשה על התרנגולת. אמנם פעמים לאחר שפוחתים את העוף מגלים שהאיש עשה כפרתו על תרנגולת ואשה על תרנגול, [כידוע שאי אפשר לעמוד על דבר זה בבירור מוחלט אלא לאחר השחיטה בעת בדיקת הכשרות באיברים הפנימיים, ובפרט בדרך גידול העופות אך שמגדלים חיים, דבר זה אינו ניכר בעוף בחייוניותו אם זכר הוא או נקיבה]. הרי שהלכה פסוקה היא, שאם נודע לזכר שעשה כפרה על נקבה וכן הנקיבה על זכר אין צריכים לעשות כפרה שנית.⁶ ואם נמצאת הכפרה טריפה, הרי שאם העוף היה טריפה אין צריכים לחזור שנית, ואם העוף נתגבל בשחיטתו או שנמצאה ריעותא במקום השחיטה אזי צריך לחזור ולעשות כפרה על עוף אחר.⁷

1. נימוק הדברים כתב מורינו הרב בתשובה (היכל הוראה ח"ג הוראה מא), בשולחן ערוך הרב (אורח חיים סימן תקצ"ב סעיף ז) שכתב, אע"פ שתקיעות מעומד הן מצוה מדבריי סופרים אע"פ אין מברכין עליהן כמו שמבכרין על כל מצוה מדבריי סופרים לפי שנפטרין בברכה שבירכו על תקיעות מיושב וכי' ואם עבר ושח בין התוקע בין השומעין אין צריך לברך על תקיעות מעומד ומכל השפוט שתי מצות בברכה אחת ושח ביניהם צריך לחזור ולברך על מצוה השניה כמ"ש בסיומן ח' ובסיומן כ"ה, ואף מקום כיון שאלו התקיעות מעומד ומיושב אין כעין מצוה אחת שהתורה חייבה אותה לשמוע תשע תקיעות בראש ותקנו חכמים לשמוע אותן על סדר ברכות מלכויות וזכרונות ושופרות אלא כדי לערבב את השטן (פירוש כדי שיתערבב מיד בתקיעות שלפני התפילה ולא יקטרג בתפילה) על כן נהגו כל ישראל לחלק את התקיעות של תורה ושל דברי סופרים לשתי פעמים ותוקעין מיושב כדי לקיים מצוה מן התורה ומבכרין עליהן וגומרין את המצוה של דברי סופרים בתקיעות מעומד שעל סדר הברכות כמו שתקנו חכמים, ע"כ.

2. עיין משנה ברורה (שם סקמ"ז).

3. כדמשמע בשו"ע א"ח סי' חצ"ר.

4. כמבואר בשו"ע סי' חצ"ר סט"ו שאין לברך נגד נר שבתוך אספקלריה ועיין שם בבאור הלכה.

5. כן הורה מורינו הרב שליט"א (היכל הוראה ח"א הוראה עו) בשם מורינו ה"קנה בשם" זי"ע, וכן פסק באשל אברהם בוטשאטש (מהדורא נתיבא בסי' תרה).

6. כן היה מורה מורינו ה"קנה בשם" זי"ע (היכל הוראה שם). וב"מילי דהוראה" הוסיף מורינו הרב שליט"א, כי הנה ישנם רבים אשר לאחר שחישת העוף מתברר שלא היה העוף כשר, ויש להם צער גדול מזה והם חוששים מי יודע אם תעלה להם שנתם רח"ל, ויש מהם שחוששים שהשנה הבאה לא תהיה להם לטובה ח"ו, הרי שעליו לדעת, שאין השנה טובה תלויה בכשרות הכפרה בין אם היא כשירה ובין אם היא אינה כשירה, כי הכשרות אינו תלויה במעשי האדם אלא במחלות שחלה בהן העוף בחייו, ומה שאנו נוהגים במנהג זה הוא להחזיק במנהג שנהגו דורות הקודמים, ולא זה העיקר אלא רחמנא ליבא בעי ותשובה ותפילה וצדקה מעבידתן אר רוע הגזירה.

מילי דהוראה

נשאל מורינו הרב שליט"א מאחד האדמו"רים שליט"א שמשמש גם כבעל תוקע בבית מדרשו, אם יכול לנוח קמעא ולשבת בין סדר לסדר בתקיעות דמיושב שהוא עיקר התקיעות דאורייתא, כדי שיוכל להמשיך סדר התקיעות בעומק העיון והכונה, האם אין זה נחשב להפסק. השיב לו מורינו הרב שליט"א: שבאמת אינו הפסק ואדרבה כן נכון לעשות לתחילה, ובוהו יוברן מה שהרבה נלא למצא הפתח על מה שנדפס במחזוריים לאחר כל סדר מסדרי התקיעות דמיושב התיבה 'שב', והרבה תלו בוהו רזין ורזין רזין אולם הדבר פשוט שכוונת תיבה זו היא שיאמר המקריא לבעל תוקע שב והוא ישב קמעא. וטעם הישיבה היא על דרך מה שאמרו בתוספתא מגילה פ"ג ה"ב: בית הכנסת שאין להם מי שיקרא אלא אחד עומד וקורא ויושב ועומד וקורא ויושב עומד וקורא ויושב אפילו שבעה פעמים, ע"כ. וחזוין דבשביל לעשות הפסק היה הקורא צריך לישב בין קריאה לקריאה, וכמו כן כאן כדי ליתן ריוח בין הדבקים להפסיק בין סדר לסדר ואמרים לבעל תוקע שישב. וכן כתב רבינו יעקב מעמדין (היעב"ץ) בסידורו הידוע בית תפילה [שנקרא בפי כל עמדין סידור] אחר הסדר הראשון של התקיעות דמיושב 'קרא המקריא שב וישב התוקע מעט', ומוסיף וכותב דבשעה שבעל התוקע יושב אז 'ותודה כל אחד בלחש בין שפתותיו ומעומד' [היינו שרק הבעל תוקע צריך לישב אבל הציבור נשאר על עמדות]. והוסיף

לפרוס מפה ולקדש בראש השנה שחל בשבת [כהאי שתא]
בחצרות החסידים אשר מסיימים את תפילות היום בשנה מאוחרת, וצריכים עוד ליטול הידים ב' פעמים, אחת לסעודת היום, והשניה לסעודת שלישיית ככל שב"ק, הרי שאין היתר להיות פורס מפה ולהמשיך סעודה שלישיית לתוך ליל ב' בראש השנה על ידי שיעשה קידוש יקנה"ז בתוך הסעודה ויברך על הנר רק לאחר ברכת המזון. וזאת מפני שיש לחשוש ביותר שמחמת שיעשה קידוש יקנה"ז יבוא להדליק את הנר ולברך עליו קודם שהוציא את השבת.
8. לרבים השואלים על דבר הלכה זו, השיב מורינו הרב שליט"א, כי הנה בשו"ע (אורח חיים רצ"ג) כתב, מי שהוא אנוס, כגון שצריך להחשיך על התחום לדבר מצוה, יכול להתפלל של מוצאי שבת מפלג המנחה ולמעלה ולהבדיל מיד אבל לא יברך על הנר, וכן אסור בעשיית מלאכה, עד צאת הכוכבים. וכתב במשנ"ב (שם סק"ט), שכתבו האחרונים דאין לעשות כן, דדבר תמורה הוא לרבים, גם שמא יבואו להקל במלאכה וכו'. ובמשנ"ב מהדורת דרשו הביאו בשם הגאון רבי שלמה זלמן אויערבך זצ"ל, שאין להקל בזה רק לחלוף ולקון בלבד. ואם כל זאת נאמר במוצאי שבת שבכל השנה, על אחת כמה וכמה במוצאי שבת שצריך לקדש יקנה"ז, הרי שיש לחשוש שמחמת לשון וסדר הברכה שתקנו חז"ל יבוא להדליק את הנר ולברך עליו, ויעבור בזה באיסור דחילול שבת.

מורינו הרב שליט"א, דאפשר שלטעם זה קוראים לתקיעות אלו תקיעות דמיושב כי בתקיעות אלו יש צורך להפסיק בין סדר לסדר, ועל ידי ישיבת בעל התוקע יש הפסק, ואילו בתקיעות דמעומד דבעל התוקע עומד בתפילת שמונה עשרה, ואין צורך להורות על הפסק בין סדר לסדר, כי התקיעות הרי הן על סדר הברכות, וממילא יש הפסק בין סדר לסדר. עוד הוסיף מורינו הרב שליט"א, שראה לאחרונה שכמה ממדפיסי המחזוריים השמיטו תיבה זו של 'שב' מבין סדרי התקיעות שחשבו שאולי הוא טעות הבחור הזעזער של הדפוסים הישנים ולא כן הוא כמו שכתבנו כאן.

הלכה והוראה בישראל

מסירת מודעה על נדרים ונדבות

בבי מדרשא "היכל הוראה" פניה"ק ירושת"ו נשאלתי מאחד שנוסע פעמים רבות לחו"ל וכשהוא מתארח שם הרבה פעמים מכבדים אותו בעליה לתורה ועושים לו מי שבירך והוא מקבל על עצמו ליתן סכום מסוים לצדקה, וכן כמה פעמים מזדמן שמחייבים אותו בצדקה או שהוא עצמו נודר צדקה ומחמת טרדותיו קורה לא אחת שהוא שוכח אחר כך מכל זה. והיות שהוא יודע שהוא נלכד בוהו בעוון של מוצא שפתוך תשמור, וכל הנודר ואינו מקיים וכו'. ע"כ עלה בדעתו עצה טובה שלא יכשל בוהו, והוא שיעשה על כך מסירת מודעה מכאן ולהבא וז"ל המסירת מודעה: הריני מוסר מודעה. שכל פרוטה ופרוטה או כל סכום שהוא. קטן או גדול. שאני רוצה ליתן לצדקה. או שאני מתחייב את עצמי לצדקה. או שאני גומר בדעתי לתת לצדקה. או שהפרשתי לצדקה. או פושט את ידי עם כל סכום שהיא לתת לצדקה. או אפילו מתחייב עלי באמירת מי-שברך הנהוג בבתי כנסת. או במגביות שונות או בכל אופן שהוא. על הכל אני מפרש דעתי שהוא הכל "בלי נדר" או כל מה ששייך לנדר כגון קבלות שאקבל על עצמי וכיוצא בזה. אלא הכל יהיה בלי שום קבלה לנדר או גרם נדר כלל וכלל. כל עוד לא הגיעה הממוה ליד המקבל או שלוחו, ודייקא לידם ממש באופן שלא אוכל לקבלם בחזרה. והריני מגלה דעתי ומבאר מחשבותי שאין אני תוהא חס ושלום על עצם קיום מצות צדקה שאני רוצה או חושב לעשות. רק אין אני רוצה לקבל על עצמי ענין זה של נדר או קבלה אפילו בלב וכיוצא בזה, כי יראתי פן אכשל ונלכדתי חס ושלום בעון נדרים. ואם אשכח לתנאי מודעה זו. ואדור מהיום עוד. מעתה אני מתחרט עליהם ומתנה שיהיו שליטין ומבוטלין לא שריירין ולא קיימין. ולא יהיו חלין כלל וכלל. בכלהון אתחרטא בהון מעתה ועד עולם: נאום ... ועל כן נפשו בשאלתו אם מותר לו לעשות כן, ואמרתי לו שמעולם לא שמעתי כזאת ובאמת שגם עצה זו לא תועיל לו לגמרי שהרי מסירת מודעה מועילה לבטל נדרים רק אם בשעה שנדר שכה שמסר מודעה לבטל הנדרים שינדרו אך אם בזמן שנדר זכר שמסר מודעה ואעפ"כ נדר, אפשר שעקר בנדרו עכשיו את המסירת מודעה שמסר קודם ונדרו נדר ואם כן אם בשעת העליה לתורה הוא זוכר שעשה מסירת מודעה ואעפ"כ הוא נודר הרי נדרו חל והוא חייב לקיימו עיין רמב"ם הל' נדרים פ"ב ה"ד וטור שו"ע סי' ריא ס"ב. ואפילו אם אינו זוכר בשעת הנדר שעשה המסירת מודעה שבכה"ג לא חל הנדר מכל מקום יש לחשוש בוהו שמא ישמעו אנשים אחרים מעצה זאת ויצא על ידי זה קלקול חלול ויבואו להקל בנדרים ע"כ אני חושש להביע את דעתי וברצוני לשמוע חוות דעתו הרמתה של אממו"ר מרן (שליט"א) [צ"ל] בענין זה, ושאלתי את אממו"ר זצ"ל, ואמר לי שאין לעשות דברים חדשים ובפרט שלא בכל גוונא זה מועיל כמו שכתבנו לעיל, וגם שיכול לצאת מזה קלקולים שאנשים יבטיחו ולא ישלמו, והעצה הטובה ביותר לזה היא שיהיה מהיום והלאה שלא יקל כ"כ בהבטחותיו וישתדל לקיים מוצא שפתיו, ומה שחושש לנדרים שנדר עד עכשיו ואינו זוכר, על זה מהני התרת נדרים שעושים בערב ראש השנה, ועל פי הוריתי לו למעשה.

רשמתי את אשר חנני השי"ת משה בראנדסדארפער

היכל הוראה ירושלים ת"ו

מחסד מרן שר ההוראה רבינו ה'קנה בשם" זיע"א
בראשות מנחם מנדל מו"ר רבי משה בראנדסדארפער שליט"א - מאב"ד היכל הוראה
רח' זוננפלד 3 ירושלים - טל' 053-5322775

בדיקת כשרות ארבעת המינים

ערב סוכות תשפ"ד כס"ד

הודעה מיוחדת לקהל הרחב השואלים על ד' מינים

בעזה"י ישבו רבני היכל הוראה

בראשות הגאב"ד מורינו הגאון הגדול רבי משה בראנדסדארפער שליט"א

הרב הגאון **שמעון עוזר** (בן מורי הרב שליט"א) **בראנדסדארפער** שליט"א - דוב"ץ

הרב הגאון **יעקב דוב רוזנפעלד** שליט"א - מו"ץ

הרב הגאון **יוסף אלתר שטרנר** שליט"א - מו"ץ

הרב הגאון **מנחם משה נוסבוים** שליט"א - מו"ץ

הרב הגאון **יהודה לייב קופמאן** שליט"א - מו"ץ

הרב הגאון **שמעון גראנאטוביץ** שליט"א - מו"ץ

הרב הגאון **פנחס אהרנסון** שליט"א - מו"ץ

הרב הגאון **מרדכי לויפער** שליט"א - מו"ץ

בימי עשי"ת שלישי רביעי חמישי (ד' ה' תשרי)

לפנה"צ 10:00 - 1:30 אהר"צ 9:00 - 5:00

יום ו' ערב שב"ק 10:30 - 1:00

מוצאי שב"ק 9:00 - 12:00

< יום א' ערב יוה"כ אין קבלת קהל על ידי מנינים מחמת שאלות צום יוה"כ >

מלמחרת יום הכיפורים יג' ג' ד' 10:30 בבוקר עד 11:00 בערב

יום ו' ערב ההג' 10:30 - 1:00

גב. למען הסדר הטוב ישמש בימים הנ"ל חדר השיעורים לדי מינים, ושאר חדרי היכל ישמש כרגיל ככל ימות השנה לכל שאלות הלכתיות

מפרכת מחזור "מאת תח"ס
מגילת החיוב

הפקדו: "ואנחותו" 105646-33-053

איגוד הרבנים

תלמידי היכל הוראה

בארה"ק העונים לשואלים דבר ה' זו הלכה

יחשלים	ח'יפה
בית שמש	ק'רית ספר
ביתר	ד'רמיאל
בני ברק	ט'בריה
טל סטון	צ'פת
אשדוד	א'ור הגנוז
עוד	מ'נף הגליל
תעננה	

זמני קבלת קהל במרכז "היכל הוראה" בירושלים רח' זוננפלד 3 טל' 02-5322775

<p>מוצאי שבת מוצאי שבת יו"ט משעה קודם השקיעה עד רבע שעה קודם השקיעה</p>	<p>ערש"ק וערב ערש"ק לפנה"צ יו"ט עד 11:00</p>	<p>א-ה מהשנה 10:00 לפנה"צ עד 9:00 בערב רצוף</p>	<p>בית מורינו הגאב"ד שליט"א מעל בנין היכל הוראה טל' 053-311159 פל' 02-5370033</p>
--	---	--	--

ע"פ תקנת רבינו מרן ה'קנה בשם" ז"ע שאלות דחופות או שאינה סובלת דחי'י, בכל עת זמן בימים ובלילות.

בית בני הדומ"ץ
הרה"ג שמעון עוזר בראנדסדארפער שליט"א כמה דקות מהיכל רחוב רבינו גרשום 5 [כניסה א' קומה 2] ים-פל' 0527155774

לקבלת הגליון במייל 5322775@GMAIL.COM